

טז. כְּשֶׁעוֹלָה עַל לְבוֹ שֶׁל אָדָם לְשׁוּב בְּתִשְׁבָּה שְׁלָמָה, וּלְתַקֵּן אֶת כָּל מַעֲשָׂיו וּרְגָשׁוֹתָיו, אֲפִלּוּ בִּמְחֻשָּׁבָה לְבַד, לֹא יִפֹּל לְבוֹ בְּקִרְבּוֹ מִמָּה שֶׁהוּא נִתְּרָד מִפְּנֵי רֵב הָעוֹנוֹת, שֶׁנֶּעֱשׂוּ אֲצִלּוֹ יוֹתֵר מְרֻגְשִׁים. כִּי כֵּן הוּא טֹבֵעַ הַדָּבָר, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם הוּא נִרְדָּף מִפְּנֵי זַעַר הַטֵּבֵעַ הַגָּס. וְחֻשְׁפֶּת הַמּוֹדוֹת הָרְעוֹת הַסּוֹכְבוֹת אוֹתוֹ, אֵינָנו מְרַגֵּשׁ כָּל כֵּן בְּחֻטְאֵי, וּלְפַעֲמִים שְׂאִינוּ מְרַגֵּשׁם כָּלֵם, וְהָרִי הוּא צָדִיק בְּעֵינָיו; אֲבָל כִּינּוֹ שִׁכְחוֹ הַמּוֹסְרִי מִתְּעוֹרֵר, מִיָּד נִגְלָה אוֹר הַנִּשְׁמָה, וְעַל יְדֵי הָאוֹר נִבְדָּקֶת הִיא נִפְשׁוֹ פְּלָא אֲצִלּוֹ, וְרוֹאֶה הוּא אֶת כָּל כְּתָמֶיהָ, וְלְבוֹ דוֹאֵג בְּקִרְבּוֹ בְּחֻרְדָּה גְּדוֹלָה עַל מַעוֹט שִׁלְמוֹתָיו וְעֶמְקִי נִפְלִיתוֹ. אֲבָל דְּוָקָא אִזּו, יֵשִׁים אֶל לְבוֹ, שֶׁרְאִיָּה זֶה וְהַדְּאָגָה הַבָּאָה עִמָּה הִנֵּה הֵן הַסִּימָנִים הַיּוֹתֵר טוֹבִים הַמְבַשְּׂרִים לוֹ יְשׁוּעַת עוֹלָמִים בְּתַקֵּן הַנֶּפֶשׁ, וְיִתְחַזַּק מֵאֵד בְּזֶה בַּד' אֱלֹהֵי.

מִיחָדָת - מסוימת. **הַחֲרָדָה עֲצָמָה מִתְהַפֵּכֶת לְבִטְחוֹן וְאִמָּץ לֵבָב** - תחושת הריחוק וחוסר הביטחון ממחדדת לאדם את המשמעות ואת תחושת הביטחון שבקרבה לקב"ה. **בְּשִׁרְטוּטֵי הַפְּנִים** - הבעת הפנים של האדם, 'חכמת הפרצוף'. **בִּכְתָב הָיִד** - כעין גרפולוגיה. **וּלְפִי יְחוּסוֹ אֶל הַבּוֹשָׁא** - לפי היחס של החטא לעניין שבו האדם עוסק. **לְאִשְׁרֵי יַבִּיטוּ בְּעֵינֵיהֶם בְּהִירוֹת** - לאדם בעל מדרגה רוחנית שניחן ביכולת ראייה כזו. **הָרָצוֹן לְטוֹכָה וּלְקִדְשָׁהּ** - הרצון לדברים טובים ולעניינים שבקדושה. **אִין הַחֲכָמָה עוֹלָה וְכו'** - הצלחת הלימוד תלויה ברצון ובקשר לדבר הנלמד. **לִבְרֹר אֶת הָרָצוֹן** - לברור מתוך הרצון את הצדדים הרעים שבו ולהתנתק מהם. **מִרְדוּת** - מוסר, הכנעה (הערת הרב צבי יהודה קוק). **שְׁלֹא יִפְחַד** - שלא יפחד ויתייאש מפעושת תשובה. **שֶׁנֶּשְׁנָו אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִרְבָּשֵׁים** - שהרגיש בהם אחר שהתעורר לשוב בתשובה. **נִרְדָּף מִפְנֵי זַעַר הַטֹּבֵעַ הַזֶּה** - מוטטר ממרוצת חיים.